

Рекомендації

за результатами проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини в контексті актуальних проблем державотворення, правотворення, правоінтерпретації та правореалізації», присвяченої 77-ій річниці проголошення Загальної декларації прав людини

**Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
10 грудня 2025 року**

З метою об'єднання зусиль науковців, правників-практиків, а також представників громадянського суспільства у розв'язанні актуальних питань державотворення, правотворення, правоінтерпретації та правореалізації в контексті утвердження та забезпечення прав і свобод людини, на базі Дніпровського державного університету внутрішніх справ 10 грудня 2025 року за ініціативою кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України й кафедри адміністративно-правових дисциплін та публічного управління Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Права людини в контексті актуальних проблем державотворення, правотворення, правоінтерпретації та правореалізації», присвячену 77-ій річниці проголошення Загальної декларації прав людини.

У науковому заході брали участь представники 30 державних органів, установ, громадських організацій, закладів вищої освіти, серед яких Департамент головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України, Донецький державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, Національна академія внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Київський інститут Національної гвардії України, Національна академія правових наук України,

Дніпровський апеляційний суд, Дніпропетровський окружний адміністративний суд та ін.

Пріоритетними напрямками роботи конференції були:

- права людини в контексті актуальних проблем державотворення;
- права людини в контексті актуальних проблем правотворення;
- права людини в контексті актуальних проблем правоінтерпретаційної діяльності;
- права людини в контексті актуальних проблем правозастосовної (зокрема правоохоронної) діяльності;
- методологічний, аксіологічний та онтологічний аспекти пізнання прав людини.

Спираючись на матеріали доповідей, результати обговорення та пропозиції, учасниками конференції констатовано:

1. Винятково важливу роль Загальної декларації прав людини як першооснови (першоджерела) ухвалення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.); Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.); Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.); Конвенції про заборону катувань та інших нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання (1984 р.); Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965 р.); Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок (1980 р.); Конвенції про права дитини (1989 р.).

2. Винятково важливу роль України та її Збройних Сил як форпосту демократії в Європі, про що з усією очевидністю свідчать такі чинники:

а) стримування збройної агресії – Саме Збройні Сили України за всебічної підтримки українського народу руйнують плани агресора щодо захоплення всієї території України та територій держав, які перебувають у зоні впливу колишнього СРСР;

б) захист демократичних цінностей – боротьба українського народу за свою незалежність і демократичний вибір надихає європейських партнерів і

свідчить про важливість відстоювання демократії перед загрозами, що походять від тоталітарних держав;

в) практичний досвід для європейської системи безпеки і оборони – досвід, здобутий українськими захисниками на полі бою, є надзвичайно цінним у військовому плані;

г) інтеграція з державами-учасницями Північноатлантичного безпекового блоку – Збройні Сили України не лише використовують військове озброєння країн, які входять до НАТО, але й поступово переходять на стандарти цієї міжнародної організації.

3. Ветеранська політика в Україні має стати національним пріоритетом, перетворившись із системи пільг на систему інвестицій у людський капітал, що є запорукою успішної повоєнної відбудови та національної стійкості.

Визначені Стратегією ветеранської політики на період до 2030 року пріоритетні напрямки в цілому відповідають сучасним викликам, а головне – потребам та інтересам тієї категорії наших співвітчизників, яка заслуговує на повагу та шанобливе ставлення з боку як Української держави, так і українського народу.

4. Ідеологічною основою сучасного освітнього процесу, що впливає на його ефективність, є такі принципи:

- доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою;
- рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку;
- гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей;
- органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями;
- незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій;
- науковий, світський характер освіти;
- інтеграція з наукою і виробництвом;

- взаємозв'язок з освітою інших країн;
- гнучкість і прогностичність системи освіти;
- єдність і наступність системи освіти;
- безперервність і різноманітність освіти;
- поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

5. Важливу роль ЮНЕСКО у розробці та вдосконаленні міжнародної правової основи захисту журналістів та її практичної реалізації; просвітницької діяльності з метою поширення міжнародних стандартів у сфері свободи вираження поглядів, доступу до інформації та свободи преси.

6. Дороговказом для модернізації національної правоохоронної системи є європейські стандарти прав людини. Зокрема, практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) формує змістовну основу тлумачення правових принципів, які повинні застосовуватися на національному рівні. Серед них – принципи пропорційності, юридичної визначеності, заборони свавілля, належного врядування. Рішення ЄСПЛ мають обов'язковий характер для України, а їх імплементація у діяльність поліції, прокуратури та судів сприяє формуванню єдиних правових стандартів поведінки держави щодо людини.

7. Впровадження Custody Records є значним кроком до створення в Україні сучасної, демократичної та прозорої системи поліцейської діяльності. Це не лише інструмент запобігання порушенням прав людини, а й засіб професійної підтримки самих поліцейських, що підвищує ефективність їхньої роботи, зменшує правові ризики та формує культуру правомірної поведінки у складних ситуаціях. Подальший розвиток системи вимагає системного підходу з боку держави, міжнародних партнерів і громадянського суспільства, що сприятиме підвищенню стандартів прав людини та довіри до правоохоронних органів.

8. Необхідність розмежування поняття «безпеки дітей» у навчальних закладах на такі складові:

- фізичне забезпечення безпеки в облаштованих укриттях;
- психологічна робота по налагодженню безпечного мікроклімату в

шкільних колективах;

- правове урегулювання взаємовідносин між учасниками навчального процесу;

- якісна управлінська та організаційна робота осіб, на яких покладено обов'язок щодо створення безпечного освітнього середовища.

Визначене законодавством поняття безпечного освітнього середовища дає можливість сформулювати основні засади розвитку адміністративних правовідносин щодо забезпечення безпеки дітей у закладах освіти в Україні з урахуванням існуючого законодавства.

9. Важливе значення інституційного складника механізму охорони прав дитини, що не обмежується державними органами, їхніми службовими й посадовими особами, є правовим тому, що вказані інститути організовані та функціонують за допомогою права й інших юридичних засобів.

10. Органи місцевого самоврядування є ключовими суб'єктами забезпечення прав людини в сучасній Україні. Їхня роль значно зросла в умовах війни, коли саме громади взяли на себе функції стабілізації, захисту, гуманітарної підтримки та розвитку.

Побудова сучасної демократичної держави неможлива без ефективного інституційного складника місцевого самоврядування, що не лише виконує адміністративні функції, а й формує безпечний, інклюзивний та справедливий простір для кожної людини.

11. Громадські організації в Україні є невід'ємним елементом системи захисту прав людини. Їх роль полягає у поєднанні функцій моніторингу, адвокації, експертизи, просвіти та надання правової допомоги. В умовах воєнного стану вони стали важливим чинником протидії гуманітарним викликам, а у післявоєнний період можуть стати базовою опорою відновлення суспільства на засадах верховенства права та демократії. Реалізація потенціалу ГО потребує системної підтримки з боку держави, розвитку партнерських відносин та забезпечення сприятливого правового середовища. Це є передумовою формування стійкої демократичної держави, інтегрованої у європейський простір.

12. Потребує подальшого розвитку система безоплатної правової допомоги, що вимагає гармонізації адміністративної практики з фундаментальними принципами права, а також конкретизації стандартів якості та фінансових гарантій на рівні закону, а не підзаконних актів.

13. Кіберлюдина і трансгуманізм виступають не лише як технологічний, але й як концептуальний виклик теорії людських прав. Вони демонструють обмеженість антропоцентричної моделі, в основі якої лежить статичне уявлення про природу людини, і водночас відкривають перспективу формування оновленої теоретичної парадигми, здатної врахувати нові форми суб'єктності та нові виміри автономії, відповідальності й недоторканності у постбіологічну епоху.

Надано низку практичних рекомендацій:

1. З метою підвищення ефективності ветеранської політики в Україні запропоновано:

- модернізацію та удосконалення єдиного цифрового профілю ветерана, для чого необхідно забезпечити проактивне надання послуг, коли після отримання статусу ветерана (УБД/ОІВ) в його електронний кабінет автоматично підтягуються всі доступні пільги, програми реабілітації та можливості працевлаштування без необхідності подання додаткових паперових заяв; відповідно необхідно врахувати провадження через національну систему електронної взаємодії, яка з'єднує державні реєстри та інформаційні системи для безпечного обміну даними між органами влади, завдяки чому державні органи можуть швидко та безпечно обмінюватися інформацією, що дозволяє створювати цифрові послуги для громадян і бізнесу та значно спрощує їх взаємодію з державою;

- посилення ролі ветеранських хабів на рівні громад (ОТГ) завдяки перенесенню акценту надання послуг з обласних центрів на первинний рівень; хаби мають стати «єдиним вікном» для всіх ветеранських питань (психологічна допомога, юридичні консультації, допомога у складанні бізнес-планів); у цьому аспекті цікавим є досвід таких країн, як Данія, Королівство Нідерланди, Канада;

- забезпечення фінансового стимулювання регіональних програм: необхідним є впровадження державного співфінансування регіональних програм, які довели свою ефективність (зокрема, програми будівництва доступного житла або іпотеки для ветеранів), з умовою дотримання єдиних національних стандартів якості;

- удосконалення системи моніторингу та правового захисту щодо проходження військово-лікарських та медико-соціальних експертних комісій (ВЛК/МСЕК): необхідно запровадити чіткі критерії для оцінки роботи комісій, включаючи час очікування та рівень задоволеності ветеранів;

- запровадження спеціалізованої підготовки персоналу Національної поліції України, зокрема впровадження обов'язкового навчального курсу для дільничних офіцерів поліції, патрульних, служби освітньої безпеки, ювенальної превенції та слідчих на тему «Особливості взаємодії з особами, які мають досвід участі у бойових діях (ПТСР)»; з акцентом на деескалації конфліктів та превентивній роботі, мінімізуючи використання силових методів, створити в структурі регіональних ГУНП відділи консультантів-ветеранів (з числа ветеранів, що мають психологічну або юридичну освіту), які виступатимуть медіаторами між поліцією, ветеранами та громадськістю;

- активізувати проведення заходів із психологічної реінтеграції та перекваліфікації: провадження моделі «рівний-рівному», систематизації та фінансування державним коштом програм ветеранського менторства, де ветерани, які успішно реінтегрувалися, допомагають побратимам, що має стати офіційно визнаною формою психологічної підтримки та реінтеграції.

2. Способами подолання проблем у сфері забезпечення прав людини правоохоронними органами мають стати:

а) гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами;

б) інституційне посилення незалежності правоохоронних структур;

в) удосконалення механізмів прокурорського та судового контролю;

г) запровадження ефективної системи службових розслідувань щодо порушень прав людини;

д) формування в суспільстві культури поваги до прав і свобод як невід'ємної частини громадянської ідентичності.

3. Запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), що містить легальну дефініцію поняття «адміністративне правопорушення» (проступок), яка попри розвиток сучасної правничої науки та зміну пріоритетів у системі соціальних цінностей залишається незмінною протягом останніх 40 років (якщо не брати до уваги «косметичні зміни», зокрема заміну слова «законодавством» словом «законом» і виключення слів «державний або» та «соціалістичну»).

4. Подальша імплементація європейських стандартів потребує системного реформування правозастосовної практики, зокрема:

- запровадження прозорих критеріїв преміювання та оцінювання результатів праці;
- посилення ролі локальних нормативних актів як інструментів детального врегулювання стимулюючих механізмів;
- забезпечення ефективного функціонування профспілок і колективно-договірного регулювання;
- інтеграції нематеріальних стимулів (професійний розвиток, участь у прийнятті рішень, корпоративна культура);
- належного контролю за дотриманням трудових прав через державні та незалежні моніторингові інституції.

5. З метою усунення юридичних колізій в адміністративному законодавстві пропонується:

а) роз'яснення КСУ/Верховного Суду: ініціювати надання офіційного роз'яснення щодо юридичної природи винятку у статті 36 КУпАП, підкреслюючи, що ці порушення можуть бути і є кумулятивними деліктами, що вимагають індивідуального стягнення;

б) інформаційна кампанія: забезпечити широке інформування громадськості та суб'єктів владних повноважень про необхідність застосування саме принципу окремої відповідальності за кожне порушення

ПДР, як одного з елементів «стратегії підвищення безпеки дорожнього руху», як протидія каліцтву та гибелі громадян;

в) удосконалення законодавчої термінології: розглянути можливість внесення доповнень до статті 36 КУпАП або спеціальних статей Кодексу, що прямо визнають принцип кумулятивної відповідальності для всіх порушень ПДР, чітко відокремлюючи їх від інших адміністративних правопорушень і підкреслюючи, що метою є запобігання шкоди життю та здоров'ю, а не лише майну.

6. Пропонується внести зміни до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», зокрема шляхом доповнення його окремою статтею, наприклад, «Засади спільних дій та взаємного контролю центральних органів виконавчої влади». Нова стаття має встановити обов'язковість розробки Кабінетом Міністрів України чітких регламентів (порядків) виконання спільних завдань, де визначатимуться відповідальні суб'єкти контролю на кожному етапі; чітко розмежувати політичне спрямування (яке здійснює міністр, згідно зі статтею 18 Закону) та адміністративний контроль за процедурою і результатом спільних дій; впровадити механізм відповідальності (наприклад, дисциплінарної для керівників) не лише за невиконання завдань, але й за порушення процедур взаємодії, що призвело до неефективності.

Такі зміни дозволять створити належну правову основу для нової системи контролю, підвищити прозорість, підзвітність та загальну ефективність виконавчої влади.

Оргкомітет конференції